

Arkivsak-dok. 202008349-6
Saksbehandler Bendik Eithun Halgunset

Saksgang
Fylkesutvalget 2019-2023

Møtedato
08.09.2020

Utvalgssaksnr

Uttalelse til høring av revisjonsdokument for regulering av Lundesokna og Holta

Fylkesrådmannens innstilling:

1. Fylkesrådmannen mener at behovet for helhetlige vurderinger knyttet til de omfattende overføringene av vann fra Holtsjøen og Storburusjøen til Lundesokna, bla mulighet for tilbakeføring av Holta og Buru i opprinnelige elveløp, må utredes i sammenheng med revisjonen. Vi mener derfor det vil være riktig å utsette konklusjonene i revisjonssaken til slike vurderinger foreligger.

Det er vesentlig at det gjøres avveininger mellom fordelene ved fortsatt overføring av vann til kraftproduksjon og tilbakeføring av vann til Gaulavassdraget. Det utredes og gjøres omfattende tiltak nedstrøms for å opprettholde laks- og sjørretbestandene i Gaula. I tillegg kommer viktigheten av godt flomvern i Gauldalen.

Denne typen vurderinger forutsettes gjort som følge av vannforskriftens fokus på samlet belastning og helhetlige vurderinger på vassdragsnivå. Slike vurderinger skal ikke legges til hinder for etablering av ny kraftproduksjon som har mindre påvirkning på vannføringen i Gaula enn dagens virksomhet

2. Det vises ellers til punktene 1- 10 i fylkesrådmannens konklusjon.

Vedlegg:

Nummererte vedlegg som følger saken:

1. Revisjonsdokument Lundesokna. TrönderEnergi KraftAS.
2. Nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av regionale vannforvaltningsplaner.

Andre refererte dokumenter i saken:

3. Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer. Olje- og energidepartementet, 2012.
4. Johnsen et al., 2010: Effekter av vassdragsregulering på villaks. – Kunnskapsserien for laks og vannmiljø 3. 111 s. Tiltakshåndbok for bedre fysisk vannmiljø (rapport Miljødirektoratet M-1051, 2018).

Arrangementer relevante for saken:

5. Fellesbefaring 2. juli 2020. Arrangör: Gaulavassdraget vannområde. Deltakelse fra bl.a. kommunene, lokalpolitikere, hytteeierforeninger, grunneierlag, Singsås fjellstyre, fylkeskommunen, Fylkesmannen, Gaula Natursenter.

Sammendrag:

Tröndelag fylkeskommune besvarer høring av revisjonsdokument for regulering av Lundesokna og Holta. TrönderEnergi KraftAS er tiltakshaver. Hovedformålet med vilkårsrevisjonen er å bedre miljøforholdene i vassdragene. Det er kun vilkårene som revideres, ikke selve formålet med konsesjonen som er kraftproduksjon.

Innledningsvis önsker fylkesrådmannen å understreke at forholdet mellom kraftproduksjon, klima og miljø er noe vi prioriterer høyt og vier stor oppmerksomhet. Fylkeskommunens brede rolle med ansvar for områder som vannregionmyndighet, næring, plan, folkehelse, friluftsliv, vilt, innlandsfisk og kulturminner, medfører behov for balanserte vurderinger der vi både vektlegger og fremmer muligheter for miljøforbedringer, samtidig som vi önsker og imöteser fornybar kraftproduksjon.

Utbygging av vannkraft medfører fordeler og ulemper, og vilkårsrevisjonen åpner for å kunne justere driften i takt med samfunnsutviklingen og holdningene både til miljø og kraftproduksjon. Denne typen vassdragsinngrep vil som regel bestå över lang tid og leverer viktige tjenester til samfunnet i form av elektrisitet og flomsikring, samtidig som inngrepene har visuelle og miljömessige konsekvenser som oppleves negativt av mange berörte parter.

Vilkårsrevisjoner sikrer utvikling og modernisering av norsk vannkraft, og er offentlige prosesser og beslutninger. Fylkesrådmannen mener derfor det er svært viktig at det finner sted nödvendige oppgraderinger av eksisterende produksjon og ikke minst miljøforbedringer. Som vannregionmyndighet har fylkeskommunen en særlig stor rolle i forhold til å sikre best mulig vannmiljø, uten at dette ligger til hinder for videre produksjon av fornybar vannkraft. Justeringer er nödvendig mange steder, ögså som følge av vannforskriften. Dette gir bakgrunn for fylkeskommunens uttalelse der vi som

vannregionmyndighet er opptatt av å sikre at alt arbeid som berører vann skal opprettholde eller forbedre miljøet i vannforekomstene.

Revisjonen vurderes derfor også i forhold til rulleringen av den regionale vannforvaltningsplanen for Trøndelag vannregion. Fylkesrådmannen konkretiserer enkelte forslag til løsninger for å bedre forholdene i de berørte vannforekomstene i uttalelsen, også løsninger for modernisering av kraftproduksjonen.

Bakgrunn:

Trøndelag fylkeskommune har mottatt revisjonsdokument for regulering av Lundesokna og Holta i Melhus og Midtre Gauldal kommune på høring.

Etter krav fra Midtre Gauldal kommune besluttet NVE den 9. desember 2016 at konsesjonsvilkårene for reguleringer og overføringer i Lundesokna og Holta skal revideres.

Kravet retter spesielt fokus på Samsjøens høyeste og laveste regulerede vannstand og virkningen på fiskebestanden og bunndyrfaunaen i sjøen.

TrønderEnergi KraftAS har på basis av kravet utarbeidet et revisjonsdokument. Revisjonsdokumentet gir oversikt over kraftverksanlegg, reguleringer og overføringer, miljøtilstand i berørte vassdragsavsnitt og konsesjonærens vurdering av innkomne krav. Dokumentet skal også omtale eventuelle muligheter for opprustning og utvidelse av eksisterende vannkraftanlegg. Revisjonsdokumentet og høringsuttalelsene til dette utgjør en viktig del av grunnlaget for å fastsette reviderte vilkår.

Fylkeskommunen påpeker at vann-nettID mangler i all korrespondanse rundt saken, og anmoder om at dette rettes opp i endelige vedtak. Vi har ført på aktuelle ID for de berørte vannforekomstene nedenfor. Dette gir sikker identifisering av vannforekomstene.

Vannforekomster som omfattes av fylkeskommunens svar til vilkårsrevisjonen er:

1. Lundesokna (ID 122-282-R)
2. Inntaksmagasin Lundesokna (ID 122-37767-L)
3. Håen (ID 122-879-L)
4. Tilløpselver til Lundesokna (ID 122-12-R)
 - a. Bubekken
 - b. Skjelbreia
5. Sama (ID 122-281-R)
6. Samsjøen (ID 122-875-L)
7. Samsjøen, tilløpsbekker (ID 122-285-R)
 - a. Roppa
8. Store Burusjøen (ID 122-880-L)
9. Buru (ID 122-31-R)
10. Holtsjøen (ID 122-882-L)
11. Holta (ID 122-288-R)
12. Hukla, nedre del (ID 122-299-R)

13. Kusma (ID 122-294-R)

Det er bare vilkårene for konsesjonen som kan revideres. For eksempel kan det settes vilkår om hvordan vannstanden i et magasin eller et vassdrag skal justeres opp og ned. Krav om minstevannføring, omfanget av denne og andre avbøtende tiltak kan også vurderes under vilkårsrevisjonen. I saksbehandlingen blir behovet for miljøhensyn avveid mot formålet med selve konsesjonen, som er kraftproduksjon.

Konsesjonen, eller selve tillatelsen fra vassdragsmyndighetene til å regulere vannstanden i et magasin opp og ned, samt overføringer av vann, ligger fast og kan ikke revideres. Privatrettslige forhold omfattes ikke, og normalt heller ikke økonomiske vilkår som ikke kan knyttes direkte til miljøforholdene. Etter høringsperioden får konsesjonæren anledning til å kommentere innkomne uttalelser.

NVE inviterer senere til befaring der aktuelle kommuner, fylkeskommuner, Fylkesmenn og andre berørte parter får anledning til å delta. Under befaringen er det mulighet for å utdype aktuelle problemstillinger. Befaringen vil normalt avholdes etter at høringsperioden er over.

NVE sluttbehandler saken ved å sende sin innstilling til Olje- og energidepartementet (OED). NVE står fritt til å vurdere hvilke vilkår som ev. skal anbefales endret. Framsatte krav, revisjonsdokumentet og innkomne uttalelser er viktige grunnlag for denne vurderingen. NVE vil som minimum anbefale at det innføres moderne standardvilkår i samtlige saker om vilkårsrevisjon. Disse gir mulighet til å pålegge regulanten miljøtiltak som ikke får konsekvenser for strømproduksjonen. OED sender NVEs innstilling på en begrenset høring til berørte kommuner og departementer. Deretter fremmer OED saken for regjeringen som fatter endelig vedtak.

Rullering av vannforvaltningsplanen i lys av revisjonssaken:

Alle kraftregulerte vannforekomster skal vurderes på nytt ved rullering av vannforvaltningsplanen, jf. vannforskriftens §5, siste ledd. Flertallet av disse forekomstene er *sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF)*. Disse er utpekt særskilt, og har fått miljømål som tar høyde for at årsaken til *den sterke modifiseringen* er vurdert samfunnsnyttig, her: kraftproduksjon. Det er ikke en målsetning å oppnå naturlige forhold i SMVF-ene. Derimot kreves det at alle tiltak som er mulige innen gjeldende hjemler blir iverksatt for å sikre *best mulig* vannmiljø. Revisjon er det mest inngripende tiltaket i denne sammenhengen, og åpner for omfattende endringer.

Fylkesrådmannen mener det er naturlig at miljømålet fastsettes i revisjonsprosessen når denne sammenfaller med rullering av vannforvaltningsplanen.

Som det framgår av oversikten på side 3, omfatter fylkeskommunens svar flere vannforekomster enn de som omfattes av vilkårsrevisjonen. Dette henger sammen med vår rolle som vannregionmyndighet og rulleringen av den regionale vannforvaltningsplanen. Ny plan fastsettes i løpet av 2021, og får virkning fra 2022.

Svaret vårt omfatter derfor *alle* forekomstene som er berørt av kraftreguleringen tilknyttet revisjonssaken, også de som ikke er gjenstand for vilkårsrevisjonen.

Fylkesrådmannens argument her er at vilkårsrevisjon er det mest inngripende virkemidlet for forvaltning av kraftregulerte vannforekomster. Revisjon inngår derfor som tiltak etter vannforskriften, og skal ses i sammenheng med miljømål etter vannforvaltningsplanene. Hensikten med dette er å ivareta krav om å «sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene».

Olje- og energidepartementet, OED, presiserer også at fastsetting av miljømål og vilkårsrevisjoner skal samordnes der dette er hensiktsmessig. Fylkesrådmannen mener det er åpenbart hensiktsmessig å vurdere dette i denne saken, noe som medfører at fokus også legges på forhold som ikke omfattes av vilkårsrevisjonen men som er del av rulleringen av vannforvaltningsplanen. Dette kommer vi tilbake til.

Det har blitt framsatt argumenter til vannregionmyndigheten om at andre påvirkninger også er av stor betydning for vassdraget, som settefiskanlegget på Lundamo, spredt avløp, jordbruk, lakselus, og rømt oppdrettsfisk. Fylkesrådmannen anerkjenner at dette også påvirker vassdraget, men samtidig er ikke disse forholdene gjenstand for oppfølging gjennom revisjonssaken. Vannforvaltningsplanen bidrar likevel til å utløse innsats for å forvalte disse utfordringene. Samtidig vil vi fastholde at vassdragsreguleringen har størst grad av påvirkning for miljøtilstanden samlet sett, og at det derfor er særlig viktig å bruke anledningen til å ta tak i konsekvensene av kraftutbyggingen.

Faktiske opplysninger:

Utbyggingen av vassdraget har skjedd gradvis siden 1920-tallet. Konsesjonene som omfattes av revisjonen er:

- 1923: Regulering av Samsjøen i Lundesokna
- 1962: Regulering av Håen i Lundesokna og regulering og overføring av Holtsjøen i Hulta m.v.
- 1965: Ytterligere regulering av Samsjøen i Lundesokna
- 1966: Overføring av Store Burusjø til Samsjøen og overføring av Skjelbreia med sidebekk, Bubekken, til driftstunnelen for Håen kraftverk.
- 1974: Overføring av Hukla og Kusma til Lundesokna.

Regulering av vassdrag fører til konsekvenser for naturen, av stor betydning er endret vannføring i elver og vannstand i magasiner. På konsesjonstidspunktet i denne saken ble kraftverk og magasiner etablert med tanke på å magasinere vann i sommerhalvåret for å ha tilgang til fulle magasiner og stabil produksjon i løpet av høsten og vinteren. Vanlige effekter av reguleringer er fravær eller reduksjon av flommer, endret vannføring, endret temperatur, og økt vintervannføring (Johnsen et al., 2010).

Minstevannføring og miljøvennlig manøvreringsreglement avbøter slike konsekvenser.

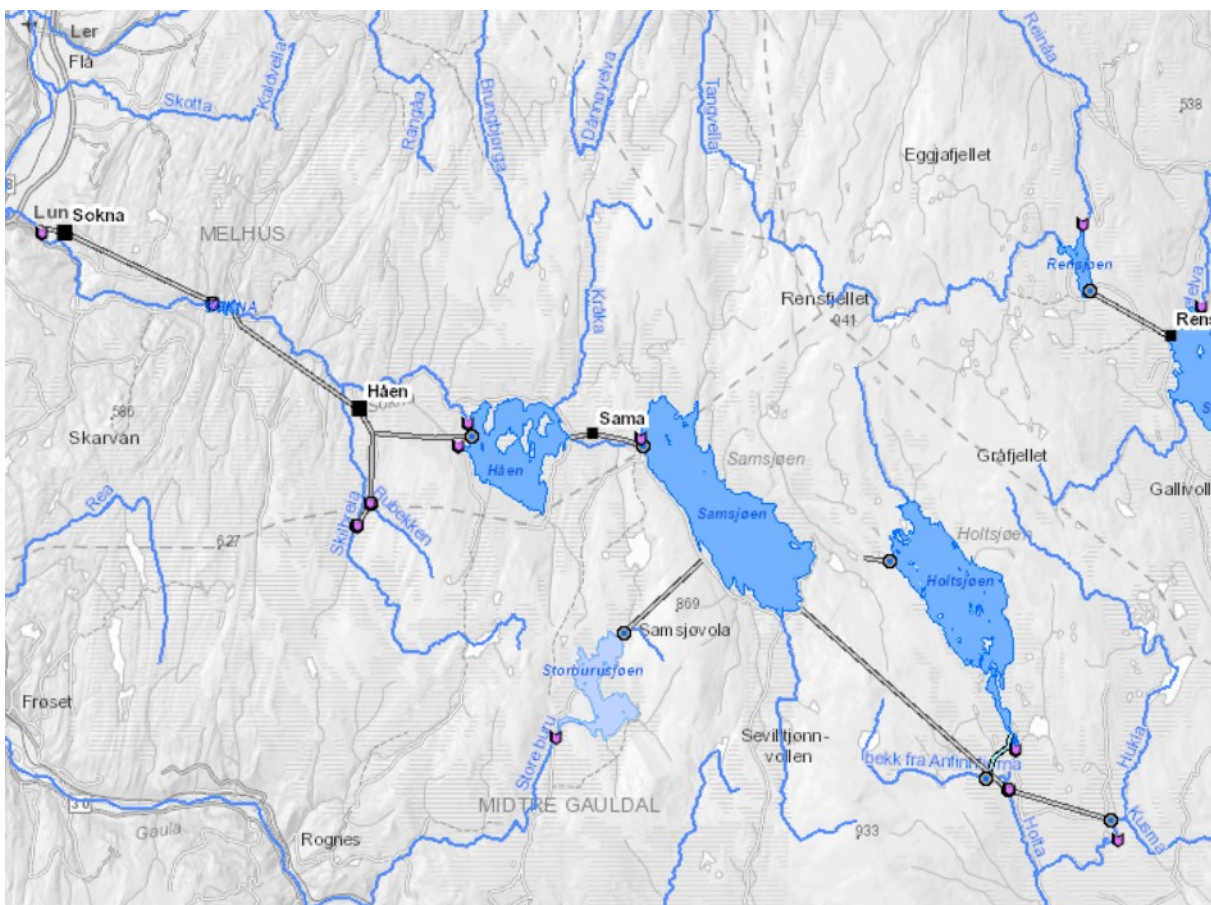
Typiske problemer ved reguleringer er begroing og vandringshindre for fisk der det er lav vannstand, sedimentering som følge av liten vannføring, og periodisk utvasking av

gyteplasser. Dette påvirker økologien og muligheten for friluftsliv og rekreasjon. Dette er særlig merkbart i magasiner med stor reguleringshøyde, som Samsjøen og Håen.

Energiloven av 1990 åpnet senere for å tillate effektkjøring og utløser nye miljøutfordringer (Johnsen 2010). Typisk er hurtige vannføringsendringer som medfører stranding av fisk, omfattende utvasking av gyteområder og økt sedimentering pga. hyppigere episoder med lav vannføring. Dette er observerte problemer i deler av de aktuelle vassdragene.

Erfaringer fra andre steder viser at gode avbøtende tiltak er jevn vintervannføring, lokkeflommer for oppvandring, konsentrert høy flom ved utvandring av laksesmolt, fastsatt vannføring og/eller magasinhøyde, og steinsetting eller forsterkning av utsatte områder. Sportsfiskeinteressene/grunneierinteressene sikres en del steder med fiskevennlige manøvreringsreglement.

Eksempelvis kan en stabil minstevannføring sikre vanndekt areal over mye av elvesenga, noe som er avgjørende for å opprettholde god produksjon av næring og overlevelse for fisk. Alternativt kan også høy minstevannføring være med på å dempe konsekvensene av effektkjøring, og samtidig ivareta oppgang av f.eks. laks på gitte strekninger (Johnsen et al., 2010). Faglige vurderinger må på plass før det konkluderes rundt dette.

Figur 1: kart over området; tunneller (doble streker), kraftstasjoner (svarte firkanter), dammer (rosa skjold med svart kant) og vanninntak (lyseblå prikker med svart kant). Grensen mellom Melhus og Midtre Gauldal er markert med en grå stiplet linje (kilde: NVE)

Dröftinger:

Fylkesrådmannen vil innledningsvis påpeke at revisjonsdokumentet er utformet og skrevet på slik måte at det er tidkrevende og faglig utfordrende å sette seg inn i. Terminologien er gjennomgående kraftfaglig og teknisk. Fylkesrådmannen stiller spørsmål ved om dette er tilstrekkelig som grunnlag for en offentlig høring, ikke minst siden høringer og offentlig ettersyn skal sikre bred medvirkning og involvering også av aktører utenfor den offentlige forvaltningen.

Kommentarer til innholdet i revisjonsdokumentet:

1. Fylkesrådmannen registrerer at konsesjonæren TrönderEnergi Kraft AS fikk lang utsettelse av fristen for å levere utkast til revisjonsdokument. Opprinnelig skulle dette være klart 6 mnd. etter at revisjonen ble åpnet 09.12.2016, men dokumentet ble først klart i februar 2020. Offentlig høring ble først mulig etter dette, og fikk opprinnelig kort frist som senere har blitt forlenget av NVE. Vi registrerer også at datagrunnlaget i dokumentet til dels er datert til 2017, noe som er beklagelig. Videre foreligger feil diagrammer for vannstand i Samsjøen, så vidt vi kan se gjelder diagrammene for Håen. Dette burde vært unngått før høringen startet.
2. Formålet med revisjonen skal være å bedre miljø- og naturforholdene ved å avbøte negative virkninger og ulemper. Vi mener at TrönderEnergi Kraft AS viser liten forståelse for kravstillernes opplevelser av ulemper når de på side 46 fastslår at: *«Det er TrönderEnergis vurdering at vilkårene virker godt og etter sin hensikt, og at det ikke er grunnlag for endringer»*. Vi har i befaringer ved selvsyn erfart at dette ikke stemmer jf. formålet som er miljøforbedringer, og mener kravstiller fortjener å tas mer på alvor enn det revisjonsdokumentet antyder. Konsesjonæren forvalter en naturressurs på samfunnets vegne, og derfor også på profesjonelt vis må være klar til å fremme forslag til tilpasninger for å modernisere driften i takt med samfunnets forventninger.
3. Fylkesrådmannen mener det er avgjørende at flest mulig av konsesjonene i vassdragsområdet inkluderes i revisjonen. Retningslinjene for revisjon (OED 2012) oppgir at konsesjoner kan revideres før det formelle revisjonstidspunktet, slik at det oppnås en vassdragsvis tilnærming, noe som er i tråd med vannforskriftens krav.
 - i. Vår vurdering ut fra dette er at konsesjonen fra 1978 som omfatter utbygging av fallet mellom Samsjøen og Håen, inkl. Sama kraftverk, er vesentlig å inkludere i revisjonen. Lovverket og retningslinjene åpner for dette. Som vannregionmyndighet understreker vi at helhetlige vurderinger må forutsettes i denne typen saker for å oppnå de overordnede målene for vannforvaltning etter vannforskriften.
4. Den gjeldende prosedyren et at NVE normalt inviterer til sluttbefaring i etterkant av høring av revisjonssaker. Fylkerådmannen mener på generelt grunnlag det er gode begrunnelser for å inkludere berørte parter under en befaring også i en tidlig fase i arbeidet, og i god tid før høringsfristen. Vi anbefaler derfor NVE å revurdere sin praksis for tidspunkt for befaringer.
5. Vannforvaltningsplanen for Tröndelag vannregion omtales kort på side 37. Fylkesrådmannen fastholder at revisjon og fastsetting av nye vilkår må utarbeides

med fokus på å oppnå mest mulig miljøforbedring i systemet sett under ett, dvs høyest mulig ambisjonsnivå mht. miljømål etter vannforskriften. Balansering mht. kraftforsyning skal anbefales av NVE og fastsettes av OED. Med bakgrunn i fylkeskommunens rolle som vannregionmyndighet vil fylkesrådmannen anbefale at miljømålet for de berørte vannforekomstene legges på maksimalt økologisk potensial inntil revisjonsarbeidet er fullført (kommende planperiode). Dette for å sikre at det ikke legges begrensninger i handlingsrommet til NVE på dette grunnlaget. Vi anbefaler NVE å ha et bredt blikk på saken, og vurdere de reguleringspåvirkede vannforekomstene samlet jf. rulleringen av vannforvaltningsplanen som går parallelt med revisjonssaken.

- i. Miljømål etter vannforskriften bør fastsettes som en del av revisjonsarbeidet.
 - ii. Vi foretar også en revurdering av SMVF-status i denne runden, men kan ikke på det nåværende tidspunktet se at det vil få stor betydning for revisjonen.
6. Revisjonsdokumentet fraråder fastsetting av magasinrestriksjoner i Samsjøen, med eksempelvis sommer- og vintervannstand på et visst nivå. Inntektstap ved Sama kraftverk kan bli en utfordring som følge av dette. Fylkesrådmannen ser ikke denne problemstillingen på samme måte, og vil be NVE vurdere dette nøye. I tillegg mener vi at konsesjonen av 1978 som vist i pkt. 3 ovenfor må inngå i revisjonen.
 - i. Sama kraftverk er lite både i denne saken og på nasjonal målestokk. Drift av kraftverket trenger etter vår vurdering ikke å opphøre med magasinrestriksjon i Samsjøen, ettersom Sama ikke har effektregulering og derfor kjører på tilgjengelig vannmengde uansett. Effektkjøring kan unngås gjennom vilkår, samtidig som kraftverket kan gå på tilgjengelig vann hele tiden og slik sikre inntekt løpende til TrønderEnergi Kraft AS dog under andre kriterier enn de som gjelder i dag.
 - ii. Fylkesrådmannen minner samtidig om at NVEs vassdrags- og energidirektør, Kjetil Lund, i et debattinnlegg i Aftenposten 1. juli 2020 skrev at *«Når NVE nå reviderer eldre konsesjoner, setter vi oppdaterte krav for bedre å ta vare på norsk natur.»* og videre; *«Flere eldre kraftverk vil nok derfor produsere mindre i fremtiden. Klimaendringene gir derimot mer nedbør og økt norsk vannkraftproduksjon».*
7. Fylkesrådmannen registrerer gjennom innspill fra berørte parter under fellesbefaring 2. juli 2020 at en stor utfordring for fisk både i magasinene og særlig i elvene er effektkjøring, som er basert på markedsstyrt kraftomsetning. Dette medfører tørrlegging av elvestrekninger og strandlinjer og er et utbredt problem i det aktuelle systemet. Det er åpenbart at raske vannstandsendringer har stor negativ effekt på livet i vann, ikke minst fisk. Vi tilrår derfor at det fastsettes vilkår for kjøring av kraftverkene, og at det sikres myke overganger mht. vannstand. Dette er ikke minst viktig for den anadrome strekningen i Lundesokna, jf. det helhetlige arbeidet som foregår for å forvalte de anadrome fiskebestandene i Gaulavassdraget.
 - i. Det finnes ikke vilkår med krav til minstevannføring i noen av konsesjonene eller tidsbegrensede magasin høyder i denne saken. Fylkesrådmannen anbefaler at det fastsettes slike krav.
8. Fylkesrådmannen støtter behovet for fiskeundersøkelser for å forsøke å dokumentere endringer i fiskebestand siden reguleringene i vassdraget startet for snart 100 år siden.

- i. Det anbefales at det fastsettes vilkår som åpner for regelmessige undersøkelser, ettersom dokumentasjon av forholdene i vassdraget framstår mangelfulle. Fisk fungerer godt som indikatorart for økologisk tilstand og bør derfor overvåkes.
9. Gaula er et vernet vassdrag og en av de viktigste sportsfiskeelvene for laks i Norge. I 2020 ble det fanget 30 000kg. villaks i vassdraget. Laksefisket genererer store inntekter til Gauldalen årlig. I tillegg er det et stort sjøørretvassdrag, men bestanden er fredet siden 2009 pga. svak bestand. Gaula er også nasjonalt laksevassdrag, som medfører særlige krav til beskyttelse. Parallelt med dette anslås det en reduksjon på opptil 90 % for laksebestanden i Gaula i løpet av de siste 50 årene.

Fylkeskommunens rolle som vannregionmyndighet tilsier at vi må ta opp mer helhetlige vurderinger for Gaulavassdraget til diskusjon. Dette gjelder de omfattende overføringene av vann særlig fra Holta og dels Storbursjøen. Tematikken er ikke gjenstand for revisjon, men helhetlig vannforvaltning etter vannforskriften forutsetter at dette blir diskutert i sammenheng med vannforvaltningsplanen som rulleres nå. Fylkesrådmannen finner det naturlig å ta med dette som innspill til høringen, og fremmer følgende punkter til vurdering.

- i. Vannføringen i Gaula er varig forandret på grunn av overføring av vann fra inntakspunktene i Hukla, Holta, Holtsjøen og Storbursjøen. Fylkesrådmannens egne observasjoner tilsier at Holta i praksis er tørr fra utløpet i Holtsjøen, og at vannføring i elveløpet begrenses til restfeltet nedstrøms.
- ii. Befaring gjort av Midtre Gauldal kommune i juli 2020 viser at det er ca. 350m anadrom strekning i Holta, opp til naturlig vandringshinder. Dette arealet er tapt pga. manglende vannføring, og må ses i sammenheng med den negative utviklingen for laks, sjøørret og ål i resten av vassdraget over lengre tid.
- iii. Lundesoknas vannføring varierer i tillegg ikke naturlig, men følger driften av kraftverkene.

I sum utgjør overføringen av Holta til Lundesokna at 5-8% av vannføringen i Gaula på strekningen fra Singsås til Lundamo blir fraført i løpet av året. Dette medfører et betydelig arealtap for produksjon av fisk i vassdraget, da det vanndekte arealet på en strekning av ca. 50km reduseres tilsvarende. Dette utgjør grovt sett ¼ av den anadrome strekningen. Økologiske systemer kan ha forsinket respons på endringer, og det er sannsynlig at nedgangen i fiskebestander skyldes en rekke ikke-stabiliserte påvirkninger der også overføringen av vann spiller en rolle. Hvilken tve som til slutt veltet lasset er uinteressant i denne sammenhengen, løsninger for å bedre situasjonen må finnes.

Situasjonen og kravene Norge har påtatt seg etter vannforskriften tilsier at det er stort behov for å bedre miljøforholdene i vassdraget. I tillegg kommer Stortingets utpeking av Gaula som 1 av til sammen 7 nasjonale laksevassdrag i Trondheimsfjordsystemet. I lys av dette mener fylkesrådmannen at også overføringene av vann må vurderes.

Fylkesrådmannen anbefaler derfor at følgende avklares:

- Langsiktige konsekvenser for Gaula pga. redusert vannføring må undersøkes på den aktuelle strekningen. Potensialet for laks, ål og sjøørret i Holta og Buru må samtidig undersøkes, også rommet for utbedringer. Vi anbefaler at dette

ses i sammenheng med det pågående Gaulaprosjektet som foregår i regi av Fylkesmannen i Trøndelag.

- Minstevannføring helt fra Holtsjøen og/eller Storbursjøen må utredes.
- Tilbakeføring av Holta bør utredes og ses i sammenheng med muligheter for etablering av elvekraftverk i Holta for å kompensere for krafttap. Avveininger mot flomdemping forutsettes.
- Effektkjøring i Lundesokna gir trolig stor motstand i vannstrengen da vannføringen er økt med 5-8% på grunn av overføringen. Det som i dag er anadrom strekning nærmest utløpet i Gaula bør utredes for tiltak som kan forbedre gytemuligheter og overlevelse av laks, ål og sjøørret i alle livsfaser og under fastsatte vannføringsregimer.

10. Fylkesrådmannen støtter at det skal tilrettelegges for oppgang av fisk i sidebekker til Samsjøen. Fellesbefaringen 2. juli 2020 pekte særlig på Roppa som viktig i denne sammenheng.

Fylkesrådmannens konklusjon:

1. Fylkesrådmannen ser et stort rom og behov for forbedringer av miljøtilstanden i Lundesokna og Holta, samtidig som vi anerkjenner at vassdraget fortsatt skal anvendes til kraftproduksjon. En modernisering og oppdatering av vilkårene er nødvendig.
2. Fylkesrådmannen mener revisjonsdokumentet er utilstrekkelig som grunnlag for en offentlig høring, ikke minst siden høringer og offentlig ettersyn skal sikre bred medvirkning og involvering. Terminologien er gjennomgående kraftfaglig og teknisk, og legger en høy terskel for leseren. Dokumentet gir slik et svakt grunnlag for vilkårsrevisjonen.
3. Fylkesrådmannen anbefaler fastsetting av magasinrestriksjoner i Samsjøen, med eksempelvis sommer- og vintervannstand.
4. Fylkesrådmannen anbefaler at det fastsettes vilkår for kjøring av alle kraftverkene i vassdraget, og at det sikres myke overganger mht. vannstand i elvene. Effektkjøring må forbys.
5. Fylkesrådmannen anbefaler vilkår om fiskeundersøkelser i de regulerte vannforekomstene for å dokumentere endringer i fiskebestandene.
6. Fylkesrådmannen anbefaler i tillegg særskilte vilkår for langsiktig vurdering av konsekvenser for fiskebestandene i Gaula pga. redusert vannføring på strekningen mellom Singsås og Lundamo. Potensialet for laks, ål og sjøørret i Holta og Buru må samtidig undersøkes. Vår vurdering er at deler av utfordringsbildet i Gaula skyldes den endrede vannføringen pga. reguleringene, og derfor skal knyttes til konsesjonsvilkår.

7. Fylkesrådmannen anbefaler at vilkår for anadrom strekning i Lundesokna for tiltak som kan forbedre gytemuligheter og overlevelse av laks, ål og sjørret, vurderes.
8. Fylkesrådmannen anbefaler vilkår for tilrettelegging for oppgang av fisk i sidebekker til Samsjøen og Håen, tilpasset ev. nye manøvreringsregler.
9. Fylkesrådmannen anbefaler at NVE revurderer sin praksis for tidspunkt for befaringer, og prioriterer å tilrettelegge for både en tidlig og sen befaring i denne typen saker.
10. Som vannregionmyndighet har fylkeskommunen ansvar for å utarbeide vannforvaltningsplan for Trøndelag i tett samarbeid med alle myndigheter som berører vann. Planen legger til grunn at forvaltningen følger opp helhetlige og omforente vurderinger av vannmiljøet, i denne saken mener vi det foreligger gode grunner til å tilføye slike vurderinger. Dette på bakgrunn av diskusjonen ovenfor og konsekvensene fraføringen av vann har på Gaula.
 - a. Det er nødvendig å få diskutert minstevannføring helt fra Holtsjøen og/eller Storbursjøen samtidig med revisjonssaken. Miljømål foreslås kommende planperiode til «maksimalt økologisk potensial/god økologisk tilstand».
 - b. En mulig tilbakeføring av Holta i opprinnelig elveløp må utredes i sammenheng med revisjonen. Holta tas da ut av kraftproduksjonen. Miljømål foreslås kommende planperiode til «maksimalt økologisk potensial». Formålet med dette er å tilbakeføre vanndekt areal på en betydelig strekning i Gaula, og redusere behovet for svært kostnadskreven, kompliserte og usikre tiltak for å sikre fiskebestandene og interessene i vassdraget. Tilbakeføring kan forsvares som tiltak i lys av vannforskriften, med fokus på samlet belastning og helhetlige vurderinger på vassdragsnivå.
 - c. For å kompensere for endringen må mulighet for etablering av ny kraftproduksjon i Holta (ny konsesjon) inngå i vurderingene og utredes. Dette vil åpne for å inkludere Holta i kraftproduksjonen igjen, men med mindre konsekvenser for den naturlige vannføringen i Gaula. Samlet anser vi at dette kan vise seg å være fordelaktig både for vannmiljøet og for kraftproduksjonen totalt sett.
 - d. Vurdering av konsekvenser for flomvern i dalføret må inngå i utredningen. Reguleringsmuligheter i Holtsjøen bør trolig prioriteres pga. dette.